

MITRUSH KUTELI

BIBLIOTEKA
SHTETIT

8JH-1

K 98

BALTE
NGA KJO
TOKE

vjersha e poema

814-1
K 98

5

MITRUSH KUTELI

BALTË NGA KJO TOKË

Poema dhe vjersha

13206

SHËTËPIA BOTUESE «NAIM FRASHËRI»

NE VEND TË PARATHËNJES

«Baltë nga kjo tokë», është një grusht dhe e gur, një copë fushë e mal, një dorë bar e gjeth, një lehtë pyll nga malet tanë e një lehtë tërfil nga fushat tona, një shoshë qiell e një bucelë ujë, një gjeratore fllad nga liqeni e një dallgë stuhë nga koha ose, duke u shprehur me dy fjalë, është një copë Shqipëri. «Baltë nga kjo tokë» nuk flet se si është gatuar kjo tokë në epokat e ndryshme gjeologjike, por se si është mbrujtur me gjak e me zjarr në historinë e saj të pasur mijëvjeçare dhe se si element i kryesor, që e ka bërë atë të qëndrojnë solide e të mos shkoqet përpara vërshimeve të ndryshme historike, nuk është humusi, gëlqerja e hekuri, po është gjaku:

Pa malet dhe fushat ilire u lkuqën
me çurkë gjaku të pastër, të dliirët
trimash, që emrin dhe kockat bashkuan —
për jetë e mot me dheun bukëdhënës

(Rrjedhin lumenjtë)

Ë, duke qëmtuar në lashtësinë tonë, ndonse me disa «kufizime ideore», siç pohon me të drejtë N. Jorgaqi në studimin «Rrëfimet e Mitrush Kutelit» dhe ndonse në poezi ai nuk arrin të shprehë ato shqetësimet e tronditje të thella sociale, që shpreh me aq vërtetësi në tregimet e tij «Baltë nga kjo tokë» përshkohet, nga fillimi në fund, prej një fryme të ngrohtë popullore e prej një ndjenje të çiltër për natyrën e për njerëzit e thjeshtë. Dhe është pikërisht ky intimitet e kjo çiltërsi me natyrën, me fshatin e popullin punëtor, që e bën Mitrush Kutelin poet e poezinë e tij të freskët e të larmishme. Dhe është pikërisht ky intimitet, i cili bëhet më i fuqishëm e më shumëngjyreshëm, duke e pirë frymëzimin në gurrën e kthjellët të folklorit, që e bën poetin të nxjerrë nga dora vepra të ndjera dhe me origjinalitet të veçantë si «Balada e pyllit të gështenjave» një poemë, që i ka të rralla shoket në poezinë tonë.

Duke ecur në vazhden e poezisë tonë të Rilindjes e duke huazuar edhe ndonjë të metë, siç mund të jetë në farë idilizimi i jetës të fshatit, retorizmi e tek-tuk proliksiteti, Mitrush Kuteli merr leryesisht prej saj frymën e shëndetshme të atdhedashurisë dhe, i pushtuar nga një ndjenje e tillë patriotike, ai mban qëndrim në momente kyçe të historisë sonë. Republikën monarklike të vitit 1926 e quan «Rrjepublikë», nuk pajtohet me intelektualët xhahilë të cilët alarmoeshin për «fatkeqësinë» që i kanoset vendit nga «super-

prodhimi intelektual», qëndron pranë popullit në momente të vështira, duke e bërë kështu «Baltë nga kjo tokë» një ditat poetik ku pasqyrohet vetë jeta e tij.

Shfletoj vjershat e Mitrush Kutelit. Rilëxoj poemën ilire «Rrjedhin lumenjtë» e më kujtohet takimi i fundit që pata me shkrimtarin në spital. E gjeta në tavolinë, duke shkruar. «Nxitohem të mbaroj romanin për Ilirinë», më tha dhe vërejta se ishte mjaft i preokupuar. E, duke ndjerë se, me gjithë dëshirën e madhe për ta mbaruar romanin, ndofta nuk do të arrinte ta mbaronte, dy muaj para se sa të mbyllte sytë përjetë shkroi këtë poemë.

Hej, histori! Ti histori e lashtë
e botës ilire
përse më bren e bluan kaq dhimbshëm
në orët e vogla të natës së bardhë?

Dhe i frymëzuar nga të tilla ndjenja të flakta
Mitrush Kuteli shkroi tërë jetën, bile edhe gjashtë-
-shtatë ditë para se sa të vdiste.

VEHBI SKENDERI

BALADA E PYLLIT TË GËSHTENJAVE

KËNGA E PARË

Bubullon e vrungullon
pylli i gështenjave
nga këngët e vajzave,
këngët e pranverave:
— Gështenjë, moj gështenjzë,
mirë se të gjemzë,
mirë sot e mirë mot
e si sot një jetë plot!
Kemi ardhur të t'këndojmë
këngëtë e lashtëza,
për fije të artëza
dhe boshte t'argjëndëza,
për lulen e kaçesë,
e të manushaqesë,
së bardhës poieskësë;

për trimin e vashonë,
që po dëshëronenë
presin të martonenë. . .
. . . Pa na dil e hyr në valle,
moj labardhja linjëmadhe;
bluaje, moj mesmënjollë,
bluaje belthin e hollë. . .
As na hyrë e ti, e gjurë,
moj e bardha si dëborë. . .
Tunde, trim, o tunde,
kindën e fustanesë,
mëngën e çepkenesë —
për ballë sedefenë.
Më të zëntë mall i saj
ta kujtosh me kujë e vaj. . .
Mall i saj që përvëlon
e të shtrydh, të bën limon. . .
Shkundi, plak-o, shkundi,
kindatë e flokesë,
mëngëtë e xhokesë. . .

Zunë vashat të këndojnë,
zunë kronjtë të dëgjojnë
edhe valthet të jetojnë.
Këng' e tyre mori malet,
malet sipër edhe pyjet —
gjer ku piquenë me yjet.

Vall' e tyre mori dhenë,
dhenë poshtë e përpjetë —
gjer ku puthenë me retë.

Aty poshtë ne burimi
bukuroshen e zu trimi.
... Krisi dasma e gëzimi.
Rrofshin e u trashëgofshin
e m'u shtofshin, m'u shumofshin!

KËNGA E DYTË

— Gështenjë, moj gështenjzë,
mirë se të gjemzë,
mirë sot e mirë mot
e si sot një jetë plot!
Kam një lajm të ëmbëlë,
të ëmbël të bardhëzë:
më lindi një djalëzë,
siç lind ylli në mëngjes,
siç çel luleja me ves!

Bubulloi e vrungulloi
pylli i gështenjave:

Grykave dhe majave,
çukave dhe pllajave,
i ra dega degësë,
i tha fleta fletësë,
fletës së gështenjësë:

— Ç'bëni, moj shoqe, ku jini,
a u ngrittë apo flini?
Nuk dëgjoni lajminë,
lajminë të bardhinë?
Na lindi një djalëthë,
i bukurë i miturë,
porsi yll i ndriturë!
T'i dhurojmë drurinë
për të bërë djepinë!

— Do t'i fal — tha bisku trim —
unë vetë trupin tim,
që të tundë kurminë,
kurminë të miturë,
edhe të parriturë,
të dëgjojë këngënë,
zëthinë e nënësë,
Kur i thonë foshnjësë:
«Llaj e llaj e urullaj,
«Vogëlosh, fli e mos qaj. .

«Kur të zgjohesh do t'të laj
«me ujë të vakëzë,
«me shkumbë të bardhëzë,
«të të fshi me napëzë. . .
«Fli gjumin e shqerrave,
«edhe të mëshqerrave,
«fli që të më rriteshë,
«më t'u rritshin ditëtë!
«të më zbukuroheshë
«e të trimëroheshë,
«Të shumëshumoheshë. . .»

— Unë — foli trangu plak, —
drurin tim tani i jap:
të bëhem govatëzë, —
nëna të ma lajë,
moj po atë djalë,
pa do bëhem qerthullë,
qerthullë e rrotullë, —
të mësojë këmbëtë
që të ecë vetëmë,
e të bëhet trim me fletë,
trim pa cen e pa të metë!

Do t'i shpje, moj, do t'i shpje,
si dhuratë që këtej: